Kummenti dwar ir-rapport The Economic dimensions of Independent Supported Living for People with Disability

G]alkemm il-bniedem gie ma]luq biex jg]ix ma' u fost nies o]ra, qatt ma kien ma]luq biex jiddependi fuq]addie]or. Il-bniedem twieled]ieles u ugwali ma']addie]or biex jg]ix f' socjeta' jaqsam ma']addie]or, ja]dem ma']addie]or, jikkontribwixxi biex ikollna]ajja a]jar. Il-ba\i tas-so`jeta' hi li s-solidarjeta' - li jien ng]in lil dawk li g]andhom b\onn u s-so`jeta' tg]ini meta jkolli l-b\onn. I\da dan ma jfissirx li din is-solidarjeta' g]andha twassal biex xi]add jitpo[[a f' rokna b]al g]asfur f' xi ga[[a.

Il-GWU temmen li l-bniedem jista' jkun membru s]i] tas-so`jeta' billi jipparte`ipa fl-attivitajiet tas-so`jeta'. Jista' jag]mel dan meta jkun wgwali daqs l-o]rajn. Sitwazzjoni li ma tipermettix dan isir hu meta wie]ed isib ru]u dejjem jiddependi fuq is-so`jeta' li jg]ix fiha. Meta jasal f'din is-sitwazzjoni ta' dipendenza, l-bniedem isir b]al dak l-g]asfur [o ga[[a. G]alkemm hemm xi]add jie]u]siebu, tilef il-liberta' tieg]u g]ax dejjem jiddependi fuq il-burdata ta']addie]or. Il-ba\i ta' dan il-]elsien hu li bniedem ikun kapa`i jaqla' x' jiekol b' ]idmietu. Hemm jasal biex jikseb ir-rispett lejh innifsu, jir`ievi r-rispett u g]arfien mill-membri l-o]ra tas-so`jeta' u j]ossu daqs]addie]or. G]alhekk il-bazi ta' dan il-]elsien hi l-indipendenza ekonomika.

Dan ghandu jg]odd g]all-membri kollha tas-socjeta' anki dawk il-persuni b' di\abilita'. B]al ma jg]id ir-rapport, l-bniedem jkun jista' jie]u sehem fid-de`i\jonijiet li jolqtuh, ja[ixxi b]ala konsumatur u jikkontribwixxi g]all-[id ta' l-ekonomija - ji[ifieri jkun `ittadin attiv - meta jkun indipendenti ekonomikament. Hu g]alhekk li a]na naqblu ma' l-o[[ettiv li jipprova jesplora r-rapport, ji[ifieri kif nistg]u nressqu persuni b' di\abilita' li jsiru ekonomikament indipendenti. Dan, kif jg]id ir-rapport, ikun jaqbel lil kul]add.

Barra minhekk, peress li, skond il-karatteristi`i ta' dawk b' di\abilita', jidher li aktar ma l-popolazzjoni tikber fi\-\mien, aktar ser ser ji\diedu dawk b' di\abilita'. Allura, aktar ser ikun importanti li naraw li din is-sezzjoni tkun ekonomikament indipendenti.

Peress li l-akbar problema li hemm, skond ir-rapport, hu l-pre[udizzju u l-stereotyping, l-edukazzjoni ser tkun importanti. A]na nemmnu li g]alhekk hemm b\onn ta' programm s]i] edukattiv, mhux biss g]all-kbar, i\da wkoll g]a\-\g]ar. Il-programm g]a\-\g]ar m' g]andux jiswa flus u g]andu jibda mal-ewwel. Kull m' g]andna b\onn hu li npo[[u nies b' di\abilita' ma' o]rajn. |gur li t-tnejn jitg]allmu minn xulxin. B' hekk nag]rfu li ng]ixu ma' xulxin, komunita' wa]da. Sew il-pre[udizzju u sew l-istereotyping jitne]]ew biss bl-esperjenza li tg]ix ma' dawn il-persuni.

Ma nistax ma nikkumentax fuq kif is-sistema ta' l-edukazzjoni tag]na g]al xi ra[uni g]ada mhix kapa`i li tag]raf i\\omm lil dawn in-nies fis-sistema biex jil]qu l-g]ola livelli ta' edukazzjoni.

G]aliex qed nag]mel din l-emfasi fuq l-edukazzjoni? B]al ma jaf kul]add l-edukazzjoni i\\id l-prospetti li wie]ed jew wa]da jsibu x-xog]ol. Aktar ma jg]addi \-\mien opportunitajiet [odda ta' xog]ol ikunu jen]tie[u ba\i soda ta' edukazzjoni.

A]na nemmnu li biex persuna tkun indipendenti ekonomikament jen]ti[ilha x-xog]ol. U g]alhekk ma nistg]ux no]olqu sistema li tag]ti opportunita' lil persuni b' di\abilita' jkunu indipendenti ming]ajr ma nistaqsu kemm is-sistema edukattiva tag]na qed tipprepara wkoll lil dan il-grupp tas-socjeta' Maltija g]ad-dinja tax-xog]ol. Tajjeb li nfakkru li l-karigi ta' xog]ol li l-inqas li jitolbu]ila fi\ika huma dawk li l-iktar jin]tie[u]ila mentali. Jien `ert li jekk is-sistema edukattiva tkun kapa`i li tipprepara lil persuni b' di\abilita' fi\ika sa l-g]ola livelli edukattivi, nkunu qed inkabbru `-`ans ta' terz mill-persuni b' di\abilita' li jsibu x-xog]ol. Mhux talli hekk, i\da barra l-indipendenza li nkunu ipprovdejna lil dawn il-persuni, inkunu]loqna mudelli g]al nies o]ra b' di\abilita' u j]ajru lill-employers biex i]addmu lil dawn in-nies.

G]alxejn no]olqu li[ijiet li j[ieg]lu lil kumpanniji jimpjegaw nies b' di\abilita' jekk lil dawn in-nies m' a]niex ser nag]mluhom produttivi u g]alhekk attrajenti g]all-employers. L-in`entivi u l-infurzar fuq l-employers jistg]u jg]inu, i\da ma nemminx li ser ikunu s-soluzzjoni. Jien nemmen li jkun a]jar li pesuna b' di\abilita' tkun produttiva daqs ]addie]or milli noqog]du nag]tu in`entivi. Fid-dinja tal-lum, il-produttivita' hi essenzjali biex azjenda ssalva u]afna mill-employers lejn din biss i]arsu. Dan barra l-fatt li l-in`entiv fih innifsu jkun qed ipo[[i lil persuna b' di\abilta' f' po\izzjoni li tkun qiesha qed ta``etta l-karita' . Na]seb li fuq dan il-punt l-employers jistg]u jitkellmu aktar.

S' intendi, kont qed niffoka fuq dawk il-persuni b' di\abilita' fi\ika, peress li dawk li g]andhom di\abilitajiet o]ra, rridu nsibu soluzzjonijiet differenti. Nemmen li konsultazzjoni vera u wiesa' ma' nies b' di\abilita' tista' tkun il-mezz li nsibu `-`avetta g]al soluzzjonijiet applikabli g]al `irkostanzi differenti.

Ir-rapport tag]na juri figuri dwar kemm hemm persuni b' di\abilita' li qed ja]dmu u o]rajn li m' humiex. Biss hemm nuqqas ta' figuri li jkun tajjeb li nkunu nafu dwarhom. Per e\empju, kemm hemm minn dawn il-persuni li qed ja]dmu, huma mpjegati fis-settur pubbliku? Kemm hemm fil-privat? F' liema settur ekonomiku qed ja]dmu? Fejn huma mpjegati dawk il-persuni li g]andhom xog]ol permanenti - fis-settur pubbliku jew privat? Liema huma l-karigi li dawn il-persuni jokkupaw? Kemm minnhom da]lu min]abba l-]ti[iet tal-li[i?

Nemmen li ma nistg]ux nersqu lejn soluzzjoni jekk ma nag]tux ka\ ta' dawn l-affarijiet. Il-mudell li [ie propost jag]tina indikazzjoni li jistg]u ji[u ddisinjati sistemi li jinkora[[ixxu aktar parte`ipazzjoni attiva fil-qasam ekonomiku. I\da dan il-mudell seta' jsir g]aliex [iet identifikata problema. Hemm b\onn u]tie[a ur[enti li niddentifikaw aktar il-problemi u l-ostakoli li qed jimpedixxu lil dawn il-persuni biex jid]lu fis-suq tax-xog]ol. Biex insiru nafu aktar dwar dawn il-problemi rridu niltaqg]u aktar ma' nies ikkon`ernati u ni[bru aktar informazzjoni.

L-ewwel g]an kellu jkun li dan ir-rapport jista' jissu[[erixxi metodi kif flus minfuqa f' danil-qasam u ri\orsi o]ra, jistg]u ji[u utilzzati biex neg]lbu din l-isfida quddiemna. Il-mudell issu[[erit jidher li hu aktar ekonomikament effi`jenti u effika`i biex jintla]aq l-g]an li persuni b' di\abilita' jkunu ekonomikament indipendenti.

B]al kull mudell dan irid ji[i ppruvat fir-realta' . Il-probabilita' hi li fil-prattika jo]or[u xi n-nuqqasijiet. I\da dan m' g]anduxjaqtag]lna qalbna g]ax wara `ertu tul ta' `ertu \mien, inkunu nistg]u n\uru dan il-programm biex inkejlu l-effi`jenza u l-effika`ita' tieg]u.

Biss ir-rapport kellu g]an ie]or. Dak li jiddentifika nuqqasijiet fis-sistema pre\enti. Punt importanti li]are[hu li l-ispi\a finanzjarja ta']afna mill-programmi ma kinitx qed tin\amm b' talimod li jista' jsir anali\i tag]hom. Jien nemmen li dan hu punt kru`jali sew g]al dawk il-programmi li di[a' qed isiru u g]al programmi o]ra li jistg]u jin]olqu. Jekk mhux ser nibdew n\ommu data pre`i\a u b' talimod li tista' tin]adem, ser ikun ta' \vanta[[kbir biex nibdew nanalizzaw l-affarijiet b' mod professjonali. In]oss li jekk nonqsu minn dan l-aspett, mhux biss inkunu qed nonqsu lejn it-taxpayer, i\da nkunu qed nonqsu b'mod serju lill-persuni b'di\abilita' g]ax inkunu qed in`a]dulhom]ajja ekonomikament indipendenti u min]abba f'hekk]ajja mimlija u ta' sodisfazzjon.

26 ta' April 2004